GĦAWDEX JIĊĊELEBRA ŻEWĠ FESTI REĠJONALI

Kitba ta'
CLIFFORD GALEA

Nhar il-Ħadd 21 ta' Ottubru, il-Knisja f'Għawdex tiċċelebra b'solennità l-festa ta' Sant'Orsla, verġni u martri, patruna ta' Għawdex, u kotitular tal-Knisja Katidral ma' Santa Marija.

Skont tradizzjoni li tmur lura għas-seklu ħamsa, Sant'Orsla kienet prinċipessa mill-Brittanja li ħalliet art twelidha ma' grupp ta' żgħażagħ tamparha biex twassal il-messaġġ ta' Kristu fost il-popli Ġermaniċi, fl-inħawi ta' dik li llum hi l-Belt ta' Cologne. Jingħad li hawnhekk inqatlet mill-Unni (Huns) talli kienet qiegħda teħodha kontra t-twemmin pagan tagħhom.

Sant'Orsla hi għalhekk eżempju għal ħafna fil-ħajja ta' kuljum.. Hija eżempju ta' missjunarja, billi tat ħajjitha għal ħutha bnedmin oħra, biex tgħix fosthom u tagħti xhieda tat-twemmin Kristjan tagħha. Hija kienet lesta għal kull tip ta' sagrifiċċju biex iżżomm sħiħa l-fidi tagħha.

Id-devozzjoni lejn Sant'Orsla fil-Katidral ta' Għawdex bdiet fis-sena 1614, ftit iktar minn 400 sena ilu, meta Fra Eugenio-Romirez Maldonado, li kien Gvernatur ta' Għawdex, irregala l-bust tal-qaddisa lill-Knisja Matriċi – bust li kien ġab miegħu minn Salamanca. Ix-xbieha dlonk saret fulkru ta' devozzjoni u l-Għawdxin irrikorrew għall-interċessjoni tagħha f'kull gwaj li kienet tgħaddi minnu l-gżira.

Nhar is-6 ta' Settembru 1620, is-Sinodu Djoċesan ta' Malta u Għawdex iddikjara lil Sant'Orsla patruna ta' Għawdex u l-festa tagħha saret kmandata għal Għawdex.

Fis-sena 2014 tfakkar għeluq l-400 sena minn meta Eugenio-Ramirez Maldonado, Gvernatur ta' Għawdex minn Settembru 1610 sa Awwissu 1613, irregala l-bust ta' Sant'Orsla lill-Knisja Matriċi u Kolleġġjata ta' Għawdex.

Il-bust kien akkwistat mill-Kavallier Eugenio-Romirez Maldonado, f'Salamanka, belt twelidu. Meta nħatar Gvernatur ta' Għawdex fl-1 ta' Settembru 1610, hu ġab il-vara miegħu. F'Jum il-Festa, fil-21 ta' Ottubru, hu kien joħroġ il-vara fil-bieb tar-residenza tiegħu, li kienet maġenb il-Matriċi, għall-qima tal-fidili. Meta spiċċa minn Għawdex f'Awwissu 1613, hu ħa l-vara lura Malta. Iżda, l-Università u l-poplu Għawdxi talbuh li jagħtihielhom. Is-sena ta' wara, hu rregala l-vara lill-Knisja Matriċi ta' Għawdex.

Għal mijiet ta' snin, il-bust kien jinħareġ f'purċissjoni tliet darbiet fis-sena. Minħabba f'hekk sofra ħafna ħsarat u kien imsewwi diversi drabi. F'Jannar 2014, b'kortesija tal-Ministru għal Għawdex, il-vara ttieħdet fil-laboratorju tar-restawr ta' Heritage Malta f'Bighi. Hawn il-vara kienet studjata b'reqqa u b'mod xjentifiku b'mod li kien jinvolvi tliet elementi li huma neċessarji qabel ma jibda l-intervent ta' restawr: (1) il-manifattura tal-vara; (2) il-kundizzjoni tagħha; u (3) l-interventi li saru fuqha fil-passat.

Wara li saru l-istudji u d-dokumentazzjoni neċessarja, il-vara ġiet imnaddfa mit-trab li akkumula fuq diversi partijiet tagħha. Il-qtar tax-xemgħa tneħħew bl-użu ta' sħana u karti assorbenti sabiex jiġi evitat li tinbarax l-indouratura. Il-verniċ safrani li kellha fuqha l-vara tneħħa b'mod delikat kemm minn fuq il-karnaġġjon kif ukoll minn fuq l-indoratura. B'hekk il-kuluri sbieħ taż-żebgħa u l-lewn tal-indoratura reġgħu nkixfu. Il-partijiet tal-ġibs u taż-żebgħa li kienu qegħdin jinqalgħu mill-injam tal-vara reġgħu twaħħlu. Dawn l-interventi ħadu ħafna żmien u dedikazzjoni sabiex il-vara tiġi ppriservata b'mod etikament korrett skont in-normi attwali tal-konservazzjoni u r-restawr. L-iskop ewlieni tal-intervent kien li tiġi ppriservata l-vara mingħajr ma tkun mibdula l-awtentiċità u l-karattru tagħha.

Il-partijiet fejn kien kien hemm il-ħsarat ġew ukoll irtukkjati bir-reqqa. Dan seħħ sabiex is-sbuħija tal-vara tkun tista' terġa' tiġi apprezzata. Tajjeb wieħed jenfasizza li l-irtokk sar bl-użu ta' pniezel żgħar ħafna u kien applikat biss fejn kien hemm il-ħsarat. B'hekk l-irtokk baqa' jirrispetta l-karnaġġjon u l-indoratura attwali. Fi kliem ieħor, l-irtokk ma biddel xejn mid-dehra oriġinali tal-vara b'mod li tiġi tidher qisha għadha ħierġa minn taħt idejn l-artist. Saret enfasi kbira li l-vara tibqa' tidher antika u bil-karattru awtentiku tagħha.

B'hekk il-vara reġgħet lura għas-sbuħija oriġinali tagħha u qabel irritornat lejn Għawdex, tpoġġiet għall-wiri fil-Knisja tas-Sorijiet Klawstrali ta' Sant'Orsla, fi Triq Sant'Ursula fil-Belt Valletta, bejn l-1 u t-3 ta' Awwissu 2014.

Il-Ħadd ta' wara, nhar it-28 ta' Ottubru jiġi ċċelebrat Jum Għawdex. Dan il-jum ifakkarna meta l-patrijott Għawdxi l-Arċipriet Saver Cassar fl-1798 mexxa l-imblokk tal-Franċiżi f'Għawdex u għal sentejn iggverna lil Għawdex bħala stat indipendenti minn Malta sal-20 ta' Awwissu 1801.

Saver Cassar (29 ta' Diċembru 1746 - 16 ta' Diċembru 1805) kien qassis Għawdxi u patrijott, li kien Gvernatur Ġenerali ta' Għawdex indipendenti għal sentejn. Cassar twieled f'Għawdex fid-29 ta' Diċembru 1746. Studja f'Ruma u ġie ordnat saċerdot fit-30 ta' Marzu 1771. Huwa ġie nominat Arċipriet tal-Knisja Matriċi t'Għawdex fl-1773 u sar Provigarju ta' Għawdex fl-1775.

Fit-3 ta' Settembru 1798, l-Għawdxin qamu kontra l-ħakkiema Franċiżi, u fit-18 ta' Settembru tal-istess sena, Cassar ġie maħtur bħala Kap tal-Gvern u Suprintendent tal-Gżira ta' Għawdex. Il-battaljun Franċiż fiċ-Ċittadella u fil-Forti Chambray ċedew lill-Ingliżi bejn it-28 u d-29 ta' Ottubru 1798, u l-Ingliżi kkonsenjaw il-gżira lill-Arċipriet Cassar. Huwa sussegwentement iddeċieda li Għawdex jibqa' amministrat bħala stat indipendenti, filwaqt li rrikonoxxa lil Ferdinand III ta' Sqallija bħala Re. Fl-istess żmien Cassar ippreżenta wkoll petizzjoni lis-Santa Sede biex jistabbilixxi lil Għawdex bħala djoċesi separata minn dik ta' Malta. Id-Djoċesi Kattolika Rumana ta' Għawdex eventwalment inħolqot fl-1864.

Iżda il-Kungress Malti tal-Imdina ma approvax l-azzjonijiet tal-Arċipriet Saver Cassar, u fl-20 ta' Awwissu 1801 ippressaw lill-Ingliżi biex jaħtru lil Emmanuele Vitale bħala Gvernatur ta' Għawdex minflok Cassar. Jingħad li Cassar ħassha sew din l-azzjoni kontrih, li fiha kienu involuti anke xi nies qrib tiegħu u baqa' sejjer lura f'saħħtu sakemm miet fis-16 ta' Diċembru 1805 fl-età ta' 58 sena.
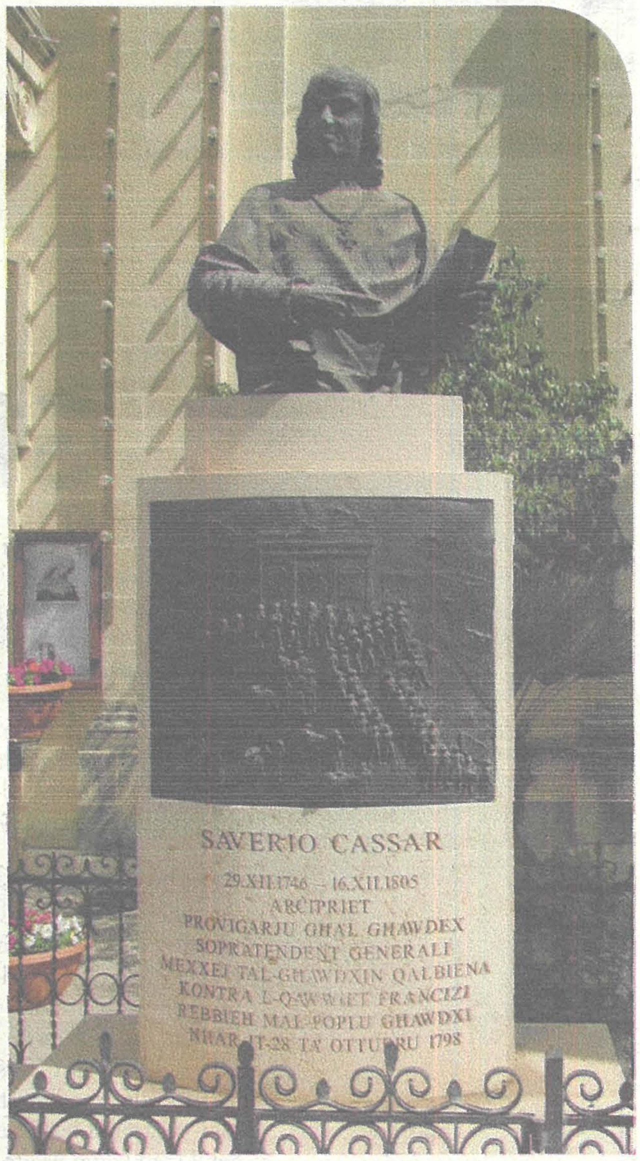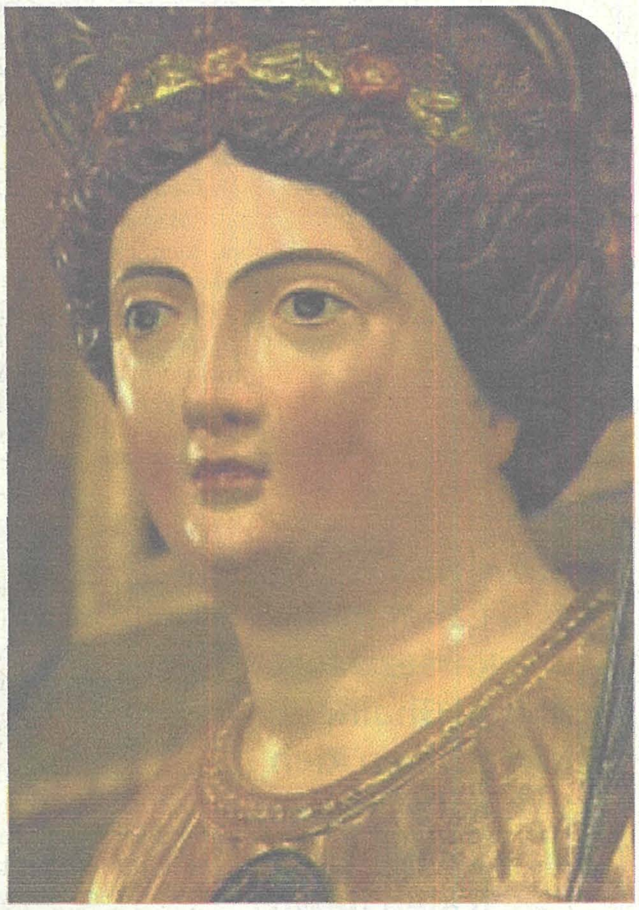
Fl-okkażjoni tal-220 anniversarju mir-rebħa tal-Għawdxin fuq il-Franċiżi u fit-tifkira ta' Jum Għawdex, il-Gozo Creative Theatre Club flimkien mar-Reġjun t'Għawdex se jtellgħu d-dramm storiku *Il-Qassis li Rebaħ* dwar l-Arċipriet Saver Cassar. Dan ix-xogħol għall-palk li nkiteb minn George Scicluna ġie drammatizzat minn Joe Psaila għal din il-produzzjoni li se jkollha direzzjoni ta' George Mizzi. Id-dramm li ser ikun miftuħ għall-pubbliku ser jittella' nhar il-Ħadd 28 t'Ottubru fis-7:30pm fuq il-Bastjun ta' San Mikiel fis-swar taċ-Ċittadella (ħdejn il-wesgħa tal-arloġġ).